

УДК 330.338

Краліч Є.Р., аспірант спеціальності 051 Економіка**Науковий керівник: д.е.н., професор Вагонова О.Г.***(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» м. Дніпро, Україна)*

ЕКОНОМІЧНИЙ ЛІБЕРАЛІЗМ У НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄС

Економічний, або класичний лібералізм виступає за індивідуальні права на власність і свободу контракту. Економічні ліберали вважають, що ринок не потребує державного регулювання. Деякі з них готові допустити урядовий нагляд над монополіями та картелями, інші стверджують, що монополізація ринку виникає тільки як наслідок дій держави [1, с.6].

Виходячи з результатів проведеного аналізу, основні теоретичні положення ліберального підходу в міждержавних відносинах можна подати в такому вигляді: національні суб'єкти (наприклад, уряди) є раціональними акторами; формування національних преференцій відбувається за ліберальною моделлю; міждержавні переговори, мають вирішальне значення. У наведеному контексті національні особливості та можливі розбіжності між державами є особливо важливими, оскільки демонструють здатність держав-членів до пошуку компромісів.

Сучасна науково-технічна політика ЄС була започаткована у 80-х роках минулого століття, внаслідок запровадження Європейської Рамкової Програми (Framework Programmes - FPs) в якості основного інструмента фінансування проектів Науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). Порівняно з політикою ЄС в інших сферах, починаючи з 2000-х років НДДКР (Research and technological development - RTD) залишається третім за значимістю сектором після Спільної сільськогосподарської політики (Common Agricultural Policy, CAP) та Європейської Політики згуртування (EU Cohesion Policy).

Сьогодні політика ЄС у сфері НДДКР здебільшого пов'язана із фінансуванням дослідницьких проектів, однак на практиці має три широкі виміри:

- взаємозв'язки зі стратегіями зростання ЄС та програмами сталого розвитку з 2000 року. Слід зазначити, що даний вимір носить дещо декларативний характер, оскільки ЄС ще не виробив відповідного інструментарію та не напрацював дієвої правової бази;
- фінансування проектів, в якості основного важеля впливу на політику;
- управління та реалізація політики ЄС у сфері НДДКР на операційному рівні.

Окрім управління дослідницькими конкурсами та проектами, ЄС також мала намір взяти на себе роль основного регулятора у цій сфері, оскільки згідно зі статтею 130(h) Маастрихтського договору Комісія ЄС вважається оптимальним координатором всієї науково-технічної політики в Європі [2]. Однак на практиці, ця стаття демонструє обмежену дієздатність, оскільки держави-члени не захотіли використовувати такі можливості. Водночас інші інструменти, такі як податкові пільги чи субсидії, не можуть виступати надійною альтернативою узгодженій політиці ЄС у сфері НДДКР через те, що вони, пов'язані з іншими сферами державної політики, де розподіл повноважень зроблено на користь держав-членів, а не інституцій ЄС.

Загалом, нинішню політику ЄС у сфері НДДКР можна назвати радше одновимірною, оскільки її реалізація стосується переважно проектного фінансування. Окрім того, ЄС має можливість заохочувати держави-члени до певних дій, наприклад, щодо сприяння венчурним інвестиціям чи спільним технічним проектам [3, с.402]. З огляду на наведене, політику ЄС у сфері НДДКР можна вважати відносно пасивною, що

більше тяжіє до ліберальної моделі політики регулювання та інституційного фінансування.

Перелік посилань

1. Гай–Нижник П. Лібералізм як філософська, політична та економічна теорія: нарис історії становлення та розвитку. Гілея, 2014. – Вип.88 (№9). С.5–14.
2. Договір про Європейський Союз. Договір, міжнародний документ від 07.02.1992 р. Офіційний веб-сайт Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text.
3. Caracostas P., Soete L. The building of cross-border institutions in Europe: towards a European system of innovation? In: Edquist C (ed) Systems of innovation: technologies, institutions and organizations. Pinter, London, 1997. Pp 395–419.